

Maksuttomilla opetusmateriaaleilla kohtalokkaita seurauksia kirjakaupoille

Hallitusohjelman mukaisen laajennetun oppivelvollisuuden myötä maksuttomiksi muuttuvat opetusmateriaalit tuovat mukanaan esityksen osalta tahattomia, mutta kirjakaupoille ja niiden tulevaisuudelle merkittäviä seurannaisvaikutuksia.

Oppikirjamyynä on kannatellut kirjakauppaa. Oppikirjojen osuus kirjakauppojen kirjamyynnistä on ollut vuodesta ja opetussuunnitelman vaiheista riippuen noin 21 % (16-28 %). Sähköisiin oppimateriaaleihin siirtyminen on viime vuosina vaikuttanut painettujen oppimateriaalien myyntiin, mutta edelleen oppikirjoista 80 % myydään paperikirjana. Kirjakaupat jakelevat myös sähköisiä oppimateriaaleja.

Toisen asteen koulutuksen kirjojen ostajat ovat tuoneet kirjakauppoihin säännöllisesti asiakasvirtaa. Opiskelevat nuoret tottuvat opiskeluvuosien aikana asioimaan kirjakaupassa, ja matkaan tarttuu muutakin luettavaa sekä opiskelutarvikkeita. Oppikirjamyynnin poistumisen lisäksi myynti tulee vähenemään vähintään kaksi prosenttia oppikirjojen kanssa samalla kuitilla myytävien tuotteiden osalta. Asiakasvirran tyrehtymisen seurannaisvaikutukset ovat kirjakaupalle kohtalokkaita. Esitys on jo nyt vaikuttanut kirjakauppaan: opiskelijat eivät halua hankkia kirjoja, ja kirjakaupat ovat varovaisia sisäänostojen kanssa.

Muutoksen seurauksena on yhä harveneva kirjakauppaverkko. Kirjakaupat tulevat keskittymään yhä enenevässä määrin suuriin kaupunkeihin. Maksuttomuus tulee siis vaikuttamaan myös yleisen kirjallisuuden saatavuuteen ja myyntiin, eikä tämä lisää hallitusohjelmaan kirjattua kulttuurin toimintaedellytysten ja saatavuuden vahvistumista. Laajan valikoiman kirjakauppamyymälöitä oli Suomessa kesäkuun 2019 lopussa 171.

Noin 35 % kaupoista ilmoittaa, että maksuttomien opetusmateriaalien myötä liiketoiminnan yksi kivijalka poistuu ja liike on lopetettava. Tämä on tilanne etenkin muuttotappiokunnissa, joissa korvaavaa myyntiä on vaikea löytää muista tuoteryhmistä. Ne, jotka arvioivat pystyvänsä jatkamaan toimintaa, toteavat poikkeuksetta, että henkilökuntaa on vähennettävä tai pyrittävä hakemaan itselle osa-aikatyö kirjakauppiaina toimimisen rinnalle, toisin sanoen työttömien määrä lisääntyy.

Peruskoulun oppikirjat on hankittu kunnissa keskitetysti, ja kirjakaupat jakelijoita pienempinä toimijoina ovat jääneet hankintaketjun ulkopuolelle. Jotta kirjakauppaverkosto saataisiin pidettyä Suomessa valtakunnallisena myös tulevaisuudessa, Kirjakauppaliitto ehdottaa hallitukselle seuraavia toimenpiteitä:

- *Oppimisseteli*. Kunta jakaa opiskelijoilleen oppimissetelit, joilla opiskelija voi hankkia kirjat haluamastaan paikasta. Takaa myös opettajalle valinnanvapauden opetusmateriaalin suhteen.
- *Virikeseteli* maksuvälineeksi kirjaostoihin.
- *Kirjakauppatuki* siirtymäajaksi, väliaikainen. Kaupat voivat esimerkiksi etsiä uusia tuoteryhmiä kauppoihinsa myytäväiksi tai kehittää uusia toimintamalleja.

Lisätietoja:

Laura Karlsson, toimitusjohtaja, Kirjakauppaliitto
050 571 5511 / laura.karlsson@kirjakauppaliitto.fi